

Česko patří mezi evropské průkopníky screeningu rakoviny prostaty. První výsledky programu publikoval prestižní evropský odborný časopis

1.9.2026 - | Ministerstvo zdravotnictví ČR

Český program časného zachytu karcinomu prostaty, který Ministerstvo zdravotnictví spustilo v lednu 2024, oslovil během prvních dvou let více než 310 tisíc mužů. Česko se díky němu řadí mezi první evropské země, které mohou představit konkrétní výsledky organizovaného screeningu v celostátním měřítku. Zkušenosti a výsledky z prvního roku fungování přináší článek *Implementation and First Results of the Czech Nationwide Prostate Cancer Screening Pilot Programme* [1], publikovaný v mezinárodním odborném časopise *European Urology Open Science*. Jde o vůbec první celopopulační hodnocení celostátního organizovaného programu screeningu karcinomu prostaty ve střední Evropě. Publikace v prestižním časopise tak potvrzuje, že přechod od nahodilého testování PSA k organizovanému programu s jasně definovaným algoritmem je v podmínkách českého zdravotnictví proveditelný a vede už nyní k lepšímu dodržování doporučených diagnostických postupů. Program screeningu pokračuje a aktuální počet oslovených mužů výrazně převyšuje údaje analyzované v publikaci.

Program je určen mužům ve věku 50 až 69 let. Jeho cílem je vyhledávat klinicky významné nádory prostaty v době, kdy je možné onemocnění účinně léčit, a současně omezovat zbytečná invazivní vyšetření. Publikace vychází v době, kdy Evropská unie doporučuje členským státům zavádět pilotní programy organizovaného screeningu karcinomu prostaty. Český program tak patří mezi první, které již mohou prezentovat konkrétní výsledky z reálné klinické praxe, a to na úrovni celé cílové populace.

„Karcinom prostaty patří mezi nejčastější nádorová onemocnění mužů. Díky organizovanému programu můžeme mužům nabídnout časný záchyt v době organizovaném programu, v rámci běžné zdravotní péče a podle jednotných pravidel. Skutečnost, že první výsledky českého programu získávají pozornost také v mezinárodním odborném prostředí, potvrzuje význam této cesty nejen pro Českou republiku, ale i pro další evropské země, které se mohou naším přístupem inspirovat. Tento i další organizované programy prevence budou nadále jednou z hlavních priorit ministerstva zdravotnictví,“ uvedl ministr zdravotnictví Adam Vojtěch.

Program je založen na přesně stanoveném diagnostickém postupu. Prvním krokem programu je odběr krve ke stanovení hladiny prostatického specifického antigenu, známého jako PSA. Další diagnostický postup se řídí hodnotou PSA a výsledky navazujících odborných vyšetření. Při nízké hodnotě PSA je další kontrola PSA doporučena s delším časovým odstupem. Hodnota od 3 µg/l, která je hodnocena jako riziková, sama o sobě neznamena diagnózu karcinomu prostaty, ale doporučení k podrobnějšímu vyšetření certifikovaným urologem a případně k návazné magnetické rezonanci či biopsii prostaty. Program tak nabízí mužům velmi citlivý přístup se zapojením nejmodernějších diagnostických metod a chrání je před nadbytečnými vyšetřeními v situacích, kdy je riziko nulové nebo velmi nízké.

„Evropa dnes hledá způsob, jak zachytit karcinom prostaty včas a přitom se vyhnout zbytečné diagnostice. Český program ukazuje, že to je možné. Nespoléháme pouze na hodnotu PSA, ale na celý navazující diagnostický postup, který využívá moderní zobrazovací metody a pomáhá odlišit muže, kteří skutečně potřebují další vyšetření,“ vysvětlil Marek Babjuk, přednosta Urologické kliniky 2. LF UK a FN Motol a Homolka. Tento pohled doplňuje Roman Zachoval, předseda České urologické společnosti ČLS JEP a odborný garant programu: **„Zavedení organizovaného programu časného zachytu karcinomu prostaty představuje významný milník české urologie. Díky spolupráci praktických lékařů, urologů a dalších odborností se podařilo vytvořit systém, který je založen na moderních medicínských poznatcích, jednotných pravidlech a průběžném hodnocení výsledků. Právě takový přístup je základem kvalitní a bezpečné péče o naše pacienty.“**

Publikovaná odborná práce hodnotí nastavení programu a ucelené výsledky jeho prvních 12 měsíců, tedy období od ledna do prosince 2024. V prvním roce byla účast v programu nabídnuta více než 150 tisícům mužů. Výsledek PSA byl k dispozici u více než 146 tisíc z nich a 8,8 procenta mělo hodnotu vyžadující další odborné posouzení. Mezi muži se známým výsledkem nabídky se do programu zapojilo 99 % oslovených. Publikace zároveň ukazuje, že se během prvního roku trvání programu významně zvýšilo využívání magnetické rezonance před biopsií prostaty, což představuje jeden z hlavních ukazatelů kvalitnější a přesnější diagnostiky.

Pilotní program dále probíhá a je průběžně hodnocen

Za první dva roky programu již bylo osloveno více než 310 tisíc mužů (u více než 307 tisíc je známa hodnota PSA), podíl mužů se zvýšenou hodnotou PSA dosahuje 8,7 % (více než 26,5 tisíce mužů). V dlouhodobém horizontu rovněž sledujeme zvýšení pokrytí cílové populace vyšetřením PSA, zatímco v čase před zahájením programu se u mužů ve věku 50–69 let pohybovalo na úrovni 45–47 %, v roce 2025 již přesáhlo hodnotu 57,0 %. Data z prvních dvou let potvrzují, že program se úspěšně rozvíjí, oslovuje stále větší část cílové populace a naplňuje svůj hlavní cíl.

„Naše odborná publikace zachycuje první rok fungování programu. Vzhledem k délce recenzního a publikačního procesu jsou dnes počty zapojených mužů již výrazně vyšší. Její hlavní hodnota ale nespočívá pouze v tehdejších absolutních číslech. Potvrzuje, že se podařilo zavést celostátní program, zapojit do něj tisíce poskytovatelů zdravotních služeb a nastavit systém, jehož výsledky lze průběžně měřit a vyhodnocovat. Aktuální data ukazují, že program dále roste a oslovuje stále větší část cílové populace,“ uvedl Ondřej Májek, vědecký vedoucí Národního screeningového centra ÚZIS ČR. **„V době, kdy řada evropských zemí teprve připravuje vlastní pilotní programy, představují české zkušenosti cenný zdroj poznatků pro další rozvoj organizovaného screeningu v Evropě. Naše dosavadní výsledky rovněž potvrzují význam tzv. pilotních projektů, které dávají poskytovatelům péče čas a prostor se na tak náročný program dobře připravit,“** dodává Ladislav Dušek, ředitel Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR.

Od nahodilého testování k organizovanému programu

Testování PSA bylo v České republice rozšířené již před spuštěním programu, často však probíhalo mimo organizovaný systém a bez jednotně nastavené návazné péče. Smyslem programu proto není pouze zvyšovat počet odběrů, ale postupně převádět testování do řízeného systému s jasnými pravidly, kontrolou kvality a návazností jednotlivých vyšetření.

Jednou ze silných stránek českého modelu je jeho začlenění do běžné zdravotní péče. Muže mohou do programu zapojovat praktičtí lékaři, typicky při pravidelných preventivních prohlídkách, a také urologové. Program tak nevytváří paralelní systém, ale využívá již existující síť zdravotní péče. Právě

tento způsob zapojení mužů přispívá k mimořádně vysoké účasti v programu.

Český program vychází z evropských doporučení a z principů projektu PRAISE-U a Pražské deklarace PROSTAFORUM 2022, která podpořila zavádění organizovaného časného zachytu karcinomu prostaty založeného na vědeckých důkazech a využívání moderních diagnostických metod včetně magnetické rezonance. Publikace prvních výsledků českého programu představuje jeden z prvních důkazů o tom, že tento evropský koncept lze úspěšně převést do běžné klinické praxe.

„Velmi si vážíme spolupráce mezi projektem PRAISE-U a našimi partnery v České republice. Český pilotní program přináší několik velmi zajímavých prvků, ze kterých se mohou učit i další evropské země. Oceňujeme zejména způsob, jakým se podařilo začlenit screeningový algoritmus do již existujících preventivních prohlídek. Právě tento přístup považujeme za důležitý z hlediska proveditelnosti i přijatelnosti programu pro zdravotnický systém i samotné pacienty. Těšíme se na další spolupráci při sledování a hodnocení jeho dlouhodobých výsledků,“ uvedl profesor Hendrik Van Poppel, předseda sekce zdravotní politiky Evropské urologické asociace a profesorka Monique Roobol-Bouts, vědecká koordinátorka pilotních projektů screeningu karcinomu prostaty Evropské urologické asociace.

Jak se mohou muži zapojit

Program je plně hrazen z veřejného zdravotního pojištění a je dostupný mužům ve věku 50 až 69 let. Muži se mohou na možnost zapojení zeptat svého praktického lékaře nebo urologa. Screening lze jednoduše zahájit při běžné preventivní prohlídce u praktického lékaře. Prvním krokem je odběr krve ke stanovení hodnoty PSA.

Více informací je k dispozici na webu [Prostascreeching.cz](https://www.prostascreeching.cz).

Plný text české publikace je dostupný:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666168326006543>

Přehled aktuálních statistik

- Ročně v ČR onemocní rakovinou prostaty více než 10 000 mužů a tento počet v posledních letech významně narůstá.
- Roční mortalita v souvislosti s tímto nádorovým onemocněním činí téměř 1 500 úmrtí.
- Je-li nádor diagnostikován v časném stadiu, je šance na vyléčení a dlouhodobé přežití násobně vyšší. Pětileté relativní přežití u včas zachycených nádorů je 100 %! – Pokud je onemocnění zachyceno v pokročilém IV. stadiu, dosahované 5leté přežití mírně překračuje 50 %.
- Cílovou populací pro český program screeningu karcinomu prostaty jsou muži bez diagnózy karcinomu prostaty v osobní anamnéze, ve věku 50 – 69 let včetně. Program časného zachytu karcinomu prostaty byl v ČR zahájen 1. 1. 2024.
- Za první dva roky programu bylo osloveno více než 310 tisíc mužů. Podíl mužů, u kterých byla zjištěna zvýšená hodnota PSA dosahuje 8,7 % (více než 26,5 tisíce mužů). Navazující vyšetření u urologa podstoupilo do 6 měsíců přibližně 64 % mužů se zvýšenou hodnotou PSA.
- Velmi významným pozitivem je vysoká ochota oslovených mužů k účasti ve screeningu, která dosahuje 99,1 %.
- Průběžné výsledky programu dokládají dosavadní zachyt 2 079 karcinomů prostaty, které se v drtivé většině podaří uspokojivě vyléčit. Počet zachycených onemocnění bude v silícím programu dále narůstat.

[1] M. Koudelková, K. Hejčmanová, M. Babjuk, R. Zachoval, J. Ferda, O. Bratt, R. Chloupková, O. Ngo, K. Hejduk, V. Válek, L. Dušek, O. Májek, Implementation and first results of the Czech

nationwide prostate cancer screening pilot programme, Eur Uro Open Sci, 91 (2026), pp 41-48

<https://mzd.gov.cz/tiskove-centrum-mz/cesko-patri-mezi-evropske-prukopniky-screeningu-rakoviny-pr-ostaty-prvni-vysledky-programu-publikoval-prestizni-evropsky-odborny-casopis>